

Kommunstyrelsen

Lite mera lika. Översyn av kostnadsutjämnningen för kommun och landsting (SOU 2018:74)

Yttrande över betänkandet

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen antar stadsledningskontorets förslag till remissvar över betänkandet *Lite mera lika. Översyn av kostnadsutjämnning för kommuner och landsting, SOU 2018:74*, enligt bilaga 1 till tjänsteskrivelsen daterad den 10 april 2019.

Sammanfattning

Finansdepartementet har i *Lite mera lika. Översyn av kostnadsutjämnning för kommuner och landsting, SOU 2018:74* föreslagit förändringar i systemet för kommunalekonomisk utjämnning. Förslaget innebär en relativt stor förändring. Utjämnningens omfattning ökar med en miljard kronor både för kommunerna och landstingen. Det nuvarande systemet innebär att kostnadsutjämnningen omfördelar från kommuner med i genomsnitt stark socioekonomi, tät bebyggelse och stor befolkning till kommuner med svag socioekonomi, gles bebyggelse och liten befolkning. Förslagen i denna utredning förstärker nuvarande profil relativt kraftigt. Nacka kommun har en demografi med stor andel barn, vilket gör att kommunen erhåller pengar i kostnadsutjämnningen. Förslaget skulle innebära ett minskat bidrag med 262 kronor per invånare eller motsvarande cirka 27 miljoner kronor per år.

Nacka kommun har i tidigare yttranden till regeringen avseende förändringar i utjämnningssystemet framfört synpunkten att systemet i högre grad ska ge incitament till tillväxt. Det nu liggande förslaget går i helt motsatt riktning och genomförs det blir det en bromskloss i den fas av stark expansion som Nacka kommun står inför. I stället dubblas kompensation för befolkningsminskning.

Ärendet

Utjämnningens syfte och utfall för Nacka kommun

Syftet med utjämnningssystemet är att skapa likvärdiga ekonomiska förutsättningar för alla kommuner och landsting i landet att kunna tillhandahålla sina invånare likvärdig offentlig

service oberoende av invånarnas inkomster och andra strukturella förhållanden. Översynen av kostnadsutjämningsmodellen har syftat till att se över och överväga om nuvarande system i tillräcklig grad fångar upp större samhällsförändringar och med det föreslå förändringar i delmodeller. Syftet har även varit att analysera möjligheterna att förenkla utjämningsmodellen. Förändringarna föreslås genomföras år 2020.

I tabellen nedan framgår vad Nacka erhåller respektive betalar i det kommunala utjämningsystemet, inklusive vissa statsbidrag och fastighetsavgift år 2019, i miljoner kronor.

Utjämnings mellan kommunerna	Utfall	Utfall	Utfall	Utfall	Prognos	Budget	Plan	Plan
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Inkomstutjämnning	-350	-371	-505	-552	-586	-522	-521	-568
Kostnadsutjämnning	255	257	291	294	355	397	360	346
Införandebidrag	57	17	64	36	10	0	0	0
Regleringsavgift/bidrag	22	-4	-3	-1	16	45	75	69
LSS	-108	-111	-105	-83	-103	-123	-126	-128
Fastighetsavgift	134	138	142	149	152	158	158	158

Avgiften till inkomstutjämningsmodellen år 2019 är drygt 522 miljoner kronor. Anledningen till att Nacka betalar till övriga kommuner i inkomstutjämningsmodellen är att skattekraften är högre i Nacka än genomsnittligt i landet. Bidraget från kostnadsutjämningsmodellen år 2019 är drygt 397 miljoner kronor. Anledningen till att Nacka får bidrag i kostnadsutjämningsmodellen är att demografin har en profil med fler barn och unga i Nacka än genomsnittligt i landet. Det sammanlagda nettot av utjämningsmodellen och bidrag enligt ovanstående tabell blir negativt med 45 miljoner kronor för Nacka år 2019.

Ändrade regler införda 2014

Problematiken med negativa marginaeffekter som inkomstutjämningsmodellen kan leda till – det vill säga nettoeffekten av förändringar av skatteintäkterna och inkomstutjämningsbidraget eller inkomstutjämningsavgiften som uppstår för en kommun om dess relativa skattekraft ökar – har uppmärksammats i olika sammanhang. Från och med den 1 januari 2014 infördes förändrade regler för beräkning av inkomstutjämningsavgifter, vars syfte var att minska marginaeffekterna för de kommuner och landsting som betalar en utjämningsavgift och därmed minska inkomstutjämningsmodellens negativa effekter på tillväxt. Förändringen innebar att kommuner och landsting som har en beskattningsbar inkomst per invånare som överstiger 115 procent av riksgenomsnittet får betala en lägre avgift. Sänkningen gällde i intervallet mellan 115 och 125 procent. Förändringen påverkade ett tiotal kommuner, däribland Nacka kommun.

Ytterligare förändringar som infördes från 1 januari 2016 och försämrade utfallet för Nacka kommun var att inkomstutjämningsavgiften höjdes för de kommuner och landsting som betalar avgift. Det skedde genom en återgång till de regler för beräkning av inkomstutjämningsavgifter som gällde fram till utgången av 2013. I samband med denna förändring föreslogs även att den särskilda kompensationen, knuten till den tidigare

förändringen av inkomstutjämnningen, avskaffas och att ett nytt införandebidrag införs för att mildra effekterna av detta förslag.

De nu föreslagna förändringarna

Den 8 februari 2019 remitterade finansdepartementet betänkandet *Lite mera lika. Översyn av kostnadsutjämnning för kommuner och landsting, SOU 2018:74* med förslag till förändringar i systemet för kommunalekonomisk utjämnning. I betänkandet föreslås, en relativt stor förändring. Utjämnningens omfattning ökar med en miljard kronor både för kommunerna och landstingen. Kostnadsutjämnningen är helt finansierad inom kommunsektorn och staten har ingen del av finansieringen (till skillnad mot inkomstutjämnningen som till största delen finansieras av staten). Det nuvarande systemet innebär att kostnadsutjämnningen omfördelar från kommuner med i genomsnitt stark socioekonomi, tät bebyggelse och stor befolkning till kommuner med svag socioekonomi, gles bebyggelse och liten befolkning. Förslagen i denna utredning förstärker nuvarande profil förhållandevis kraftigt. Den utökade omfattningen av utjämnningen innebär också att pengar som kommunen tidigare kunnat förfoga över nu istället läggs för utjämnning och därmed minskas det kommunala självstyret.

Förändringar i de kommunala utjämnningssystemen leder alltid till omfördelningseffekter mellan kommunerna. För att undvika drastiska effekter för de kommuner som får större bidragsminskningar eller större avgiftsökningar föreslås att ett tidsbegränsat införandebidrag införs och beräknas så att den årliga bidragsminskningen respektive avgiftshöjningen begränsas till högst 300 kr per invånare och år.

Förslaget får stora negativa konsekvenser för Nacka kommun

Nacka kommun är en av de 94 kommuner för vilka förslagen förändring kommer få negativa ekonomiska konsekvenser. Det är 196 kommuner (motsvarande 38 procent av befolkningen) som får ett förbättrat utfall av förändringen. I dagsläget är 122 kommuner nettobetalarare i kostnadsutjämnningen, med förslaget blir det färre – 102 stycken. Nettot av förändringen innebär för Nacka kommuns del ett minskat kostnadsutjämningsbidrag med 262 kronor per invånare eller motsvarande drygt 27 miljoner kronor per år med nuvarande befolkning om 104 000 invånare. I och med att införandebidraget har begränsats till högst 300 kr per invånare och år innebär det att Nacka inte får ta del av införandebidraget.

Nacka kommun har i tidigare remissvar, avseende föreslagna ändringar i utjämnningssystemet 2011, 2013 och 2015, betonat vikten av att ytterligare stimulera tillväxt och ökad sysselsättning inom ramen för utjämnningssystemet. Kommunen har efterlyst fortsatt utredning för att se hur utjämnningssystemet kan öka incitamenten för ekonomisk tillväxt och ökad sysselsättning.

Det nu liggande förslaget är ett steg i helt motsatt riktning. Genomförs förslaget blir detta ett hårt slag mot kommunens ekonomi och kommer att vara en bromskloss i den fas av mycket stark expansion som kommunen planerar inför. Däremot dubblas kompensationen till kommuner med befolkningsminskning.

Ekonomiska konsekvenser

Förslaget innebär ett minskat kostnadsutjämningsbidrag för kommunen med motsvarande drygt 27 miljoner kronor per år.

Konsekvenser för barn

Förslaget i sig innebär inte några konsekvenser för barn, men kan i sin förlängning innebära att möjligheten att satsa resurser till förskola, skola och fritidsverksamheter till barn minskar.

Bilagor

1. Förslag till remissvar
2. Lite mera lika. Översyn av kostnadsutjämnning för kommuner och landsting, SOU 2018:74

Eva Olin
Ekonomidirektör
Stadsledningskontoret

Nina Hammargren
Enhetschef
Controllerenheten